

EGY ZALAI KISDIÁK EMLÉKEI A REFORMKORBÓL

RÉSZLETEK GALSAI KOVÁCH ERNŐ EMLÉKIRATÁBÓL

Az Országos Széchényi Könyvtár kéziratára őrzi Galsai Kovách Ernő negyvennyolcas honvédőrnagy nyolckötetes, mintegy 1300 oldalas emlékiratát.¹ A kézirat egy részét még maga a szerző publikálta életében,² visszaemlékezéseit ma is a legbecsebb források között tartják számon az 1848/49-es szabadságharc történetének kutatói.³ Ezzel szemben a szabadságharc előtti, ifjúkori élményeit leíró vaskos, 291 oldalas kötet adatait senki sem használta fel, most ebből adjuk közre a pápai diákélményeire vonatkozó részleteket.

Galsai Kovách Ernő 1825. szeptember 12-én született a Zala megyei Túrjén, Kovács Vendel megyei katonai biztos (később zalaegerszegi várnagy) családjában. Alsófokú iskoláit szülőfalujában kezdte meg, és Pannonhalmán (az akkori Győrszentmártonban) fejezte be édesanyja szüleinél. (Nagyapja, Rákóczy József előbb a premontrei prépostság uradalmának türjei tiszttartója, majd 1828-tól Pannonhalmán a bencés rendi főapát-ság főszámvevője volt.) 1835 őszén, tíz éves korában került a pápai bencés gimnáziumba, az első osztályba. Pápán csak egy évet töltött, tanulmányait előbb a premontrei rend keszthelyi iskolájában (1836), majd 1837–39-ben a kőszegi bencés gimnáziumban folytatta, ahova németet tanulni küldték szülei. Az ötödik osztályt (1840-ben) ismét Keszthelyen, a hatodikot a nagykanizsai piaristáknál végezte el (1841-ben). Szülei, felismerve rendkívüli rajztudását, építésznek akarták taníttatni, ezért, hogy a bécsi műegyetemre bekerülhessen, a horvátországi belovári katonai intézetbe küldték németül tanulni. 1841 októberében azonban, eltérve a család eredeti szándékától, apja beadta Varasd-kőrösi (Warasdiner Kreutzer) határőrezred hadapródjai közé. Tanulmányai befejezése után, 1844 októberében került ezredéhez, de alig néhány hónap múlva Zala megye ajánlására felvették a bécsi királyi testőrséghez. Testőrtisztként, Bécsben élte át 1848-ban a márciusi forradalmat, majd szeptemberben a kormány hívó szavára haza-

tért, és szolgálatra jelentkezett a szerveződő honvédseregben. Szeptember 27-én kinevezték főhadnagynak a Hódmezővásárhelyen szerveződő 30. honvédszázalajhoz, november 16-án már százados volt ugyanitt, és 1849. április 25-én lett ideiglenesen, július 5-től pedig őrnagyi rangban a 30. honvédszázalaj parancsnoka. Miután részt vett több véres délvidéki összecsapásban, július 14-én a hegyesi csatában elfogták. Megjárta Titel, Zimony, Pest és Arad börtöneit, amíg 1849 novemberében hadbírótság elé állították. Először kötél általi halálra, majd „kegyelemből” 16 évi, vasban töltendő várfogságra ítélték a császáriak. Hét hosszú évet töltött le az aradi várbörtönben, míg végre (szinte az utolsók között) 1856. december 2-án kegyelmet kapott.

Kiszabadulása után földmérő mérnöksegédként dolgozott, 1861-ben néhány hónapig Pest megye mérnöke volt, majd kinevezték a váci püspökség uradalmi mérnökének. Nyilván a börtönök alatt szerzett tapasztalataiban bízott az új magyar Igazságügyminisztérium, amikor 1868. május elsején kinevezték a lipótvári fegyintézet igazgatójává. 1874-ben az illavai, 1885-től megint a váci fegyintézet igazgatója. 1890-ben a szamosújvári fegyintézetbe akarták áthelyezni, ekkor lemondott. Nyugdíjazása után, 1890. szeptember elsején választották meg a váci ipari és kereskedelmi bank vezérigazgatójának.⁴

Szinnyei József szerint az „aradi fogságában írta naplóját”. Ezt azonban megkérdőjelezi feltűnő tárgyi pontossága, ami csak azzal magyarázható, hogy olvasmányaival egészítette ki, pontosíthatta később a börtönben papírra vetett vázlatát. Az emlékirat első kötetén („Naplóm I. rész. Az atyám és anyám gyermekesége idejéből az 1848. év szeptember 21-iki eseményekről) ez a helymegjelölés szerepel: „Vácson.” Kéziratának az OSZK-ban őrzött, letisztázott változata így legkorábban az 1860-as években készülhetett, de találhatók benne az 1890-es években „beszűrt” kiegészítések is. 50 év körülí lehetett tehát a szerző, amikor leírta 10 éves

korában szerzett pápai diákélményeit. Emlékezetében csak annyi, és csak úgy maradhatott meg, ahogy azt annak idején a jobbára asszonyok szoknyája mellé húzódó kisdiák fel fogta, ami egy nemesgyerek számára leginkább szokatlan, furcsa, új volt a polgárváros közegében. Benyomásai így jöllehet felszínesek, mégis egy-egy részlet találon jellemzi az iparosok öntudatos világát. Különösen figyelmet érdemlő a mesterségek, a polgár-országban élő szokás, és a szállásadó mester családjának leírása. Galsai Kovách Ernő emlékiratának e része a korabeli forrásokkal összehasonlítva hitelesnek mutatkozik, rokonságot mutat Francis Károly borbélymester és Voyta Adolf pápai építőmester önéletrajzával.⁵ A germanizmusokkal telezsúfolt, ezért helyenként nehezen érthető szöveg helyesírását a maihoz közelítettük, de érintetlenül hagyjuk a tájnyelvet tükröző régies alakokat.

„1835 év nyarán végeztem el Sz[en]t Mártonban a felső normál osztályt, mely után már a gimnáziumi tanulmány következett. Hogy szülőim és nagyszüleimhez is közelebb legyek, Pápa városába adtak engem az első gimnázialis osztályra 1835 év október hóban kezdődő előadásra. [...]”⁶

Kosztra és szállásra engemet Pápán Hegedüs nevű öreg csizmadia mester párhoz adtak, kinek háza nem messze a gimnáziumhoz, a megyeház melletti kis utcában volt balra. Hegedüs Pápán az előkelő emberek közé tartozott az iparos osztályban, ekkor már 70 éven felüli ember volt, a neje hozzá hasonló korban, mutatja, hogy azelőtt fiatalabb éveiben Pápa város magyar polgárőrségének a kapitánya volt. Pápán ekkor úgy két századot képező polgári őrség volt, magyar és német. De azért ne gondolja valaki, hogy Pápán akkor német ajkú lakosság lett volna! Az nem volt, kivéve egy két mesterembert, amilyen bevándoroltak Magyarországnak minden városában voltak, de ezek csak egyes családok voltak.⁷

Hanem a mesterségek voltak akkoriban két, egymástól elkülönített ágra

osztva, úgy mint a magyar és a német mesterségek, mind egymástól elkülönített céhekben voltak, és pedig voltak a magyar mesterségek közt az elsők és a legszámosabbak a csizmadiák – vagyis amint ott mondták, a „csizmaziák”.⁸ Suszter vagy cipész már német mesterség volt, melynek munkaeszközei és szerszámai is mások voltak, mint a csizmadiáké. Még a bőrök is másképp voltak a csizmadiák és a cipészek számára készítve. Magyar csizmákhoz voltak a kordován és szattyán bőrök, azután a fekete rére festett marha- és lóborók. A német munkához pedig a festetlen tehén- és lóborók, fénymázta, vagyis a „nixléder” melynek a belső oldalát fordították kifelé. Sajátságos volt a csizmadiák csizma készítése, amit most a házigazdánál alkalmam volt tapasztalni. A csizmát kifordítva varrták, és a talpát is úgy reája, azután vízbe áztatták, és kifordították a fordítófával, vagyis a természetes oldalára fordították át, ez a műtét nagy erőfeszítéssel ment végbe, azután a csizma sarkát szegeztek reája.⁹ Az uraknak számára ekkor már rámás csizmát csináltak, – vagyis a fejbőr körül egy úgynevezett bőrrámát varrtak, és azután kívülről arra varrták a talpat. Ekkor jöttek az úgynevezett dupla talpú csizmák forgalomba, mert a kifordított csizmára csak egyes talpat lehetett varrni, duplát nem. Csak a rámás csizmára lehetett dupla vagyis kettős talpat varrni. A rámás csizma készítés már német munka volt, azért azt a suszter vagy cipész csinálta.

A szabó-iparnál is egészen külön volt a magyar és a német szabó, külön céhekkal bírtak ezek. A szűrszabók és szűcsök magyar ipar volt.

A polgári őrség is tehát a magyar és a német iparosok szerint felállítva, azonban kötelezve arra nem volt, mert a magyar iparos beléphetett a német polgári őrségbe, és megfordítva: de minden iparos, ha mester lett a céhében – akkor minden mesterségnek külön-külön céhe volt – tartozott a polgári őrségbe is beállni, magának egyenruhát és fegyvert szerezni.

A polgári őrség egyenruhája a következő volt Pápán. A magyaroknak fekete csákó kakastoll forgóval, búzavirág kék atilla és magyar nadrág, sárga zsinórral, fehér tölténytáska és szuronytartó szíjjal. A németeknek volt fehér csákó, forgó nélkül, zöld atilla rózsaszín zsinórzattal, és zöld posztó pantalon nadrág, szintén rózsaszín szegéllyel, azután fekete tölténytáska és szuronytartó szíjjal. Puskájuk volt a közönséges gyalogsági kohás löfegyver, mint a hadseregénél.¹⁰

Eredeti volt, midőn a polgári őrség kirukkolt akár parádéra, akár fegyvergyakorlatra. A mesteri auktoritás¹¹ úgy hozta magával, hogy a puskáját maga után mindig a mesterinas gyermek vitte, és csak a glédába vette attul át a puskáját, és ha vége volt a parádénak, megint az inasgyerek kapta át a puskát haza vinni. Az lenézésben részesült a mesterek részéről, akinek mesterségében nem volt inasgyereke, és ő magának kellett a puskát vinni, azonban ezek közül meg többen, kik nősek vagy családosok voltak, vagy a feleségük, vagy a gyerekek által vitették maguk után a puskát, hogy tekintélyükben csorba ne essék.

Ezen polgári őrségek Magyarországon 1848 évig álltak fenn, amidőn azután ezekből a többi néposztállyal együtt nemzetörök lettek – ami azután a magyar szabadságharc legyőzése után az is, meg ez is végképp megszűnt! A polgári őrség maradványa volt a régi feudális jogviszonyoknak Európában és hazánkban, amidőn a polgári elem a középstatust képezte a nemesség és a parasztok között. [. . .]

Tehát a városokban ezek alakítottak annak közbiztossága fenntartására, és régi időkben a városoknak az ellenséges megtámadása esetében szükséges védelmi szempontból a fegyveres polgári őrséget, amely akkor Pápán is, mint privilegizált városban meg volt még, és katonailag voltak felszerelve, beosztva és begyakorolva. [. . .]¹²

Rossz helyem itt nem volt, a háziúr Hegedüs egy kedélyes, régi korból való ember volt, természetében hasonlított nagyatyámhoz, csupa kedély, minden hirtelen harag és indulat nélküli öregember volt, azért is a házi kormányt az asszony kezelte, ki egy meglehetősen éles természetű, nagy rendet és tisztaságot tartó öregasszony volt, és amellet jó családból is való volt, akinek édes- és nagyanyja után többféle, drága selyem ruhái voltak színes virágokkal kivarrva, amint a múlt századokban a nagyúri asszonyságok hagyatékáiban olvashatók, amelyek leányai és unokáikra is hátra maradtak örökségben, amit azok azután ünnepélyes alkalommal hordottak is. Csudálatos, hogy ilyen drága selyem női ruhák, amelyek azelőtt nagy árt képviseltek, és egész vagyont képeztek, hogy most egy pápai csizmadiáné birtokában vannak, amilyenek még nagyanyámnak sem voltak!

Hegedüséknél fiúk nem volt, hanem egy leányuk, ki szintén csizmadiához ment férjhez, és itt folytatták a mesterséget a szülők házában, de az öreg Hegedüs az már nem dol-

gozott semmit, és a mesterség után sem nézett, a vásárokra az öregasszony járt egy legénnyel. Örömmelre megtudtam, hogy Türrjére is el szoktak a vásárra járni, fel is használtam az alkalmat 1836. évi tavaszkor mikor Türrjén Sz[en]t György-napi vásár volt, én is velük mentem a kocsin, felültem a portékás ládák tetejére, úgy mentem haza szüleimet meglátogatni, ami kínos utazás volt visszafelé, egész éjjel át ülni a kemény lánán a szundikáló asszony és legény közt. [. . .]

Az őszi és a téli idő itt Pápán reám kellemetlen volt. A bal lábamon a térdem hajlása alatt egy nagy daganat támadt, mely sokáig visszatartott, hogy iskolába nem járhattam, míg az orvos azt felvágta, de akkor is még hetekig szántikáltam. Így múlt el az 1835. évi tél.

Tavaszkor már jobban bele szoktam helyzetembe. A pápai lakosságának a város mellett folyó Tapolca hosszában voltak az úgynevezett Tökertek, ahol kitűnő zöldség és káposzta növények termettek. Itt voltak összegyűlve naponként vagy öt-hatszáz asszony és cseléd, veteményezni és öntözni, és velők én is, mint aféle kisdíák, ki még leginkább az asszonyok mellett szokott tartózkodni és ögyelegni.

Azonban nyáron át eljártunk még a terjedelmes grófi parkba, hol vad Szentjánoskenyeret termő fák voltak, és itt kígyókat fogtunk. Ezelőtt a régi időkben a tökertek és ez a park is nagy tó volt, amelyről a vizet lecsapolták, és abból keletkezett a Tapolca folyó, egy fő ütere Pápa városának, amelyből vizet hordtak, az asszonyok mostak, és a kerteket öntözték, úgy, hogy e nélkül a város lakossága élni sem tudna.¹³

Itt Pápán láttam életemben először színjátékot, ami nagy benyomást gyakorolt reám. A város piaca szegletén volt az egyemeletes Griff vendéglátó, itt ütötték fel a színpadot az emeleti táncteremben a színészek. Akkor kezdett Magyarországon a magyar színészet fellendülni, lelkesült a magyarság mindenfelé a magyar színészet irányában. Ez az idő volt a magyar nemzeti érzület lendülésének első korszaka, mely minden magyar ember keblét lelkesítette, mint egy bájos balzsamos érzés, a hosszú tél után követő tavasz virultával, fogta el az ember kebelét, és az ezt hirdető apostola volt a magyar színészet, melynek felkentjeit, vagyis színészeit, mint a prófétákat a pusztában, úgy tekintettük és becsültük. Azért is mi diákok, csak úgy csüngtünk a színház ajtajában, hogy pénztelenségünk dacára is valamit láthassunk.¹⁴

Itt Pápán a katolikus gimnáziumnak csak négy osztálya lévén, azért is mi csak mind kisdíákok voltunk, de nem úgy az itteni református kollégium tanítványai, kiknek a teológusai már bajszos és szakálos legények voltak és a diákok arisztokráciáját képezték. Csak az volt furcsa, hogy ezek mind fekete reverendában voltak, papi övvel, mint a katolikus papok, úgy büszkélkedtek fel alá a város utcáin, magas fényes cilinder kalappal a fejükön – amely bennünk kisdíákokban igen nagy respektust keltett irányukban, és mint valami felsőbb lényeket, tekintettük mi, az apró diákság őket, kik bizonyos többséggel tekintettek mireánk.

Hegedüs házigazdám házában, a kaputól jobbra egy külön szobában szintén el volt szállásolva egy ilyen nagyobb kálvinista deák, *Mórocz* nevű, Fehér megyéből, azonban miután ennek nagyobb igényeit a kardos természetű Hegedüs nem akarta teljesíteni, a kollégiumból eljött hozzánk akkor egy híres *Tarczali* nevű tanár,¹⁵ vele veszekedni, és azon fiút onnan elvinni, amiért azután köztük per folyt a vármegye házában a főszolgabíró előtt, ahova én is mint tanú meg lettem idézve, és én sánta lábbal, bottal meg is jelentem – amit én nagyon szégyeltem. Végre is *Tarczali* tanár magát megbosszulandó kiragasztotta egy cédulára a kollégium ajtajában, hogy ezentúl kálvinista deák lakásra ne menjen Hegedüsekhez.

Ekkor Griff vendéglős *Franknak* is egy fia járt velem az iskolába, ki később *Szabadi* névvel híres zenészsé vált az országban, és a pesti Komló-kertben volt ő egyúttal bérlő.¹⁶ Pápán a deákok előtt még álmélkodás tárgyát képezte az úgynevezett uradalmi *tizes malom*, amelynek tíz őrlő kereke volt, melyeket a Tapolca vize hajtott.

Ebben az évben az atyám is néhányszor ellátogatott Pápára, keresztül utazva Sz[en]t Mártonba. [...] Atyám ekkor már észrevéven az én rajzolási tulajdonomat, itt Pápán tavasztul kezdve egy német úgynevezett piktornál, rajzolni kezdett taníttatni, fekete rajzonnal, amely az alapját képezte ezen tudományom-

nak az életben. [...] Pápán bevégezőven az első gimnáziumi osztálynak tanulását, eminens osztályzatban (Classificatio), noha sok hátramaradást szenvedtem a lábajom végett, és szünidőre július hó vége felé Túrjére, szülőim körébe jöttem, amit ott is töltöttem.”

JEGYZETEK

1. OSZK Kézirattár. Fol. Hung. 1419.
2. Ezeket felsorolta Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. Bp. 1899. VI. kötet. 1210. hasáb.
3. Legutóbb Bona Gábor méltatta az emlékirat jelentőségét a „Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848–49.” c. munkájában (Bp. 1987. 2. jav. bőv. kiad. 64–65. o.)
4. Életrajzi adataink legmegbízhatóbb és legalaposabb forrása saját önéletrajza: OSZK Kézirattár, Fol. Hung. 1419. IV. kötet. „Az aradi magyar 1848–1849. politikai foglyok személyes jellemzése 1849–1856 évekből” 58–61. o. Jórészt ebből merítettek későbbi életrajzírói is: Szinnyei József i. m. VI. kötet. 1209–1211. hasáb, Bona Gábor i. m. 209. o.
5. Franciscus Károly: Kis kamorámban gyertyát gyújték. (Válogatta és sajtó alá rendezte Vörös Károly) Bp., 1973., Voyta Adolf: Életrajzom – Veszprém Megyei Levéltár Kézirattára.
6. A kisdíáknak ekkor már nem volt teljesen idegen a város: szülei és nagyszülei (Túrje és Pannonhalma) között utazgatva rendszeresen a bencés rendházban tartott pihenőt a család. Ilyen utazásai során figyelt fel egy sajtószerű jelenségre a borsosgyőri temetőben:
„itt [...] láttam még egy régi vitéz korabeli szokást, melyet máshol sehol sem láttam, és meglepő volt reánk. A temetőben a nemes emberek sírdombja mellett egy-egy rövid nyelvű kis fekete lobogó volt a földbe szúrva. Itt különösen a temetőnek nagy része fel volt feketén lobogózva, és csak úgy lebegtette a szellő mindenfelé az új és már régen kopott színű fekete lobogókat. Ez egy régi ősi magyar szokás maradványa volt, amidőn a magyar nemes dalja sírja mellé egy *kopját* (rövid lándzsát) szúrtak, fekete lobogóval, mint egy harcosnak a *sír jelvényét!*”

7. Elfoglalt, valótlán állítás. Pápán ebben az időben viszonylag nagy számú német nemzetiségű polgár és német anyanyelvű zsidó élt.
8. Az 1828-as összeírás adatai szerint a csizmadiák céhe valóban a legnagyobb pápai céh volt: a város 481 iparosának 12,7%-a, 61 fő csizmadiák volt! (Ila Bálint – Kovacsics József: Veszprém megye helytörténeti lexikona. Bp. 1964. 316., 322. o.)
9. Ilyen csizmakészítési technológiát írt le a Magyar Néprajzi Lexikon is. (Bp. 1977. 1. kötet. A–E. 521. o.)
10. Mindezek megerősítik Mithay Sándor kutatásainak eredményeit. (A pápai fegyveres polgárság. In: Veszprém megyei honismereti tanulmányok. XII. Veszprém, 1986. 43–52. o.) Egyedül az öltözet leírásában van némi különbség: az emlékirat szerint a német polgárőrség kalapja fehér, nadrágja zöld volt, a Mithay által idézett Kiss Ernő szerint pedig a kalap fekete, a nadrág sárga volt. (Pápa város fegyveres polgársága. In: Pápai Lapok 1902. 3–4. sz.) Ez utóbbi állítást erősíti meg a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményében őrzött polgárőrségi díszklevél ábrája: (Molnár András: A pápai nemzetőrség 1848 tavaszán. In: Veszprém megyei Múzeumok Közleményei. 18. 1986. Veszprém, 1987. 484. o. 3. ábra.)
11. auktoritás = tekintély
12. A polgárőrség „intézményének” reformkori történetét a közeli Köszeg példáján keresztül vizsgálta: Molnár András: A községi polgárőrség fegyveres testületei 1794–1848. In: Vasi Szemle 1988. 1. sz. 75–88. o.
13. Hasonló leírást ad a korabeli hírlapokban, folyóiratokban közzétett úti élmények alapján Páparól: Antalffy Gyula: Reformkori magyar városrajzok. Bp., 1982. 139–149. o.
14. 1835-ben Abbay Sándor „Német Színész Társaság”-a járt két ízben is Pápán, ennek előadásait láthatta a kisdíák. (Nádasdy Lajos: A pápai kőszínház története. 1817–1931. Veszprém, 1911. 23. o.)
15. A pápai kollégium vezető tanáráról, Tarczay Lajosról lehetett szó (vö. A pápai kollégium története. Bp., 1981. 176–184. o.)
16. Frank Ignác korának népszerű zeneszerzője volt, (Pápán született 1825. december 14-én) népies műdalokat, csárdás zenét, cimbalom dalokat szerzett. (Magyar Zsidó Lexikon. Szerk.: Ujvári Péter. Bp. 1929. 291. o.)

ANDRÁS MOLNÁR

ERRINERUNGEN EINES JUNGEN SCHÜLERS AUS KOMITAT ZALA ÜBER STADT PÁPA IN DER REFORMZEITALTER – ERSTE HAELFTE DER XIX. JAHRHUNDERT. (DETAILS AUS DEN ERRINERUNGEN ERNŐ KOVÁCH GALSAL.)

Das Alltagsleben der privilegierten Kleinstadt Pápa wurden in den Erinnerungen von Herr Honvedmajor Ernő Kovách Galsai von 1848. Der Autor ging im Herbst 1835 als er 10 Jahre alt war in katholisches Gymnasium zu Pápa. Die Erinnerungen über seine Erlebnisse dieses eines Jahres hat er nach Jahrzehnten als ein reifer Mann geschrieben. In seinem Gedächtnis blieben nur die merkwürdige,

ungewöhnliche, Neuheiten in der Bürgerwelt für einen jungen Schüler, er stammt naemlich aus einer adeligen Dorffamilie. Er gibt interessante Einzelheiten über die Unterkunft gebende Familie, über die Gewohnheiten einer kleinstädtischen Schumacherfamilie, über das Leben, die Technik der Handwerker und über ihre bewaffnete Bürgerwache, sowie über die

kleine Feude und Sorgen des Schülerlebens (dazwischen auch das erste Theatererlebnis).

Diese Quelle, vergleichend mit anderen, schon bekannten ähnlichen Erinnerungen gibt eine bunte, lebhaftes Bild über Pápa vom Reformzeitalter, eine authentische Beschreibung über die Gesellschaft der Kleinstadt.

TÖLGYESI JÓZSEF

DOROSMAI JÁNOS EMLÉKEZETE (1886–1966)

Megyénk irodalmi hagyományainak gazdagsága, a Pannon táj igézetét magában hordozó szelleme egyaránt magába foglalja híressé vált költőinket, íróinkat, de azokat is, akik a széppróza vagy a költészet határmezsgyéjén, nem egyszer szívós kitartással, emberi, szellemi erőfeszítést nem kímélve, tettek kísérletet elismertetésükért. Többnyire évfordulók alkalmából, a múlt egy-egy időszaka történetének kutatása során fedezzük fel ismét értékeiket, nem egyszer olyanokét, akik a maguk korában neves alkotó személyiségek voltak, azonban az irodalmi értékek átrendeződése révén többségüknek a lassú feledés lett osztályrésze.

A közelmúltban fellendült – és megyénkben is beindult – irodalmi topográfiai gyűjtőmunka alkalom lehet arra, hogy felkutassuk azokat a helyi irodalmi hagyományokat, amelyek irodalomtörténeti szempontokat figyelembe véve, lehetőséget adnak arra, hogy értékékként tartsuk számon azokat is, akik akárcsak egy-egy kötetrel rendelkeznek, de ez a táj volt életterük, munkásságuk, szellemi költődésük színhelye.

Századunk tízes éveiben indult szellemi útjára az a három, megyénkben született író és költő, akiknek életútjában, irodalmi munkásságában bár sok az eltérő vonás, egyben mégis egyezők: csak a szűkebb szülőföld tartja számon őket. Ők hárman: Do-

rosmai (Drosnyák) János, Váth (Horváth) János és (Böszörményi) Varga Lajos Veszprém megye irodalmi hagyományainak jeles képviselői.¹ Szellemi teljesítményük (az írott művek számát tekintve) különböző, s ez nem elsősorban kvalitásuk, hanem életkörülményeik, kapcsolataik, irányultságuk eltérő jellegéből adódik. Varga Lajos mindössze egy verseskötetet, Váth János viszont több, mint félszáz prózait jelentetett meg.

Dorosmai János költőként indult és a fabula-, a tanítómese-írás európai rangú képviselőjévé vált. Tizenkét önálló kötetet adott közre, közel száz (köztük számos külföldi) lap, folyóirat közölte munkáit, s több kötetnyi, ami kéziratban van. Munkássága a két világháború közötti időszakra esik. A dunántúli irodalmi élet egyik jeles alakja volt, akit barátságába fogadott Benedek Elek, Benedek Marcell, Veres Péter, Vikár Béla

1. ábra. Dorosmai János az 1930-as évek elején